

УДК: 376.37

Мельніченко Т.В.,

викладач кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка

Кібальна К.О.,

викладач кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка

Мороз О.В.,

викладач кафедри спеціальної психології,
корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КОРЕКЦІЙНА ОСВІТА (ЛОГОПЕДІЯ)» НА ОСНОВІ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ДИТЯЧОГО ЛОГОПЕДИЧНОГО ЦЕНТРУ «ЛОГОТРЕНАЖЕР»)

У статті розкрито особливості фахової підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)» в Київському університеті імені Бориса Грінченка. Розглянуто систему підготовки логопедів в умовах їх практичної реалізації на базі діяльності дитячого логопедичного центру «Логотренажер». Висвітлено фахові компетентності, які формуються у студентів шляхом успішного поєднання теоретичних знань і практичних умінь та навичок, результатом чого є подальший професійний розвиток фахівців.

Ключові слова: фахова підготовка, компетентності, Київський університет імені Бориса Грінченка, дитячий логопедичний центр «Логотренажер», здобувачі вищої освіти, діти з порушеннями мовлення.

Актуальність теми дослідження. Одним із значущих факторів підвищення ефективності діяльності сучасного вищого навчального закладу є підготовка висококваліфікованих фахівців. Удосконалення рівня якості підготовки здобувачів вищої освіти є необхідною умовою конкурентоспроможності навчального закладу на сучасному освітньому ринку та його спеціалістів на ринку робочої сили.

Безперервна модернізація системи спеціальної освіти України потребує забезпечення підготовки фахівців на засадах компетентнісного підходу. Досліджуючи даний напрямок, вітчизняні вчені (Н. Бібік, В. Бондар, І. Зимня, А. Маркова, О. Мартинчук, Ю. Рашкевич, О. Савченко, В. Синьов, А. Хуторський, Л. Хоружа, М. Шеремет та ін.) розглядають компетентнісний підхід у вищій освіті як своєрідну відповідь на виклик часу, в якому відбувається становлення фахової, творчої та соціально відповідальної індивідуальності [1].

На думку Ю. Рашкевича, компетентності являють собою динамічне поєднання знань, розуміння, навичок, умінь та здібностей. Дослідник виокремлює спеціальні (фахові) компетентності (subject related competences) та загальні компетентності (generic competences). До групи спеціальних (фахових) компетентностей відносяться ті, які є специфічними для певної предметної галузі наукового знання. Загальними компетентностями, які мають універсальний характер, студент оволодіває в процесі засвоєння певної освітньої програми [2].

Одним із основних завдань фахової підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)» в Київському університеті імені Бориса Грінченка є навчання студентів (на початкових етапах під керівництвом викладача, а в подальшому — самостійно) знаходити нестандартні, принципово нові рішення в науково-дослідній логопедичній роботі, формуючи таким чином підґрунтя для їх самореалізації в професійній діяльності.

Метою статті є розкриття особливостей практичної підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)» в Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Виклад основного матеріалу. Наразі постає актуальним питання щодо підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних майбутніх логопедів. Реалізація такого процесу можлива за умови формування у студентів умінь інтегрувати теорію та практику, аналізувати, критично оцінювати і перевіряти на практиці знання, здобуті під час вивчення фахових навчальних дисциплін.

Як зазначає О. Мартинчук, компетентнісний підхід до змісту підготовки майбутніх логопедів висуває на перше місце не інформованість майбутнього фахівця, а його вміння вирішувати проблеми, що виникають під час пізнання та пояснення явищ дійсності, які відбуваються в процесі логопедичної роботи; при освоєнні сучасних технологій і стратегій корекційно-розвивального навчання; при оцінюванні власних дій в професійній діяльності, способів вирішення конфліктів тощо [1].

Означені вище вимоги до змісту підготовки фахівців вимагають наявності належного рівня якісної практичної реалізації конкурентоспроможних здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)», фахового та лідерського зростання студентів старших курсів тощо. Це все дало підстави для створення дитячого логопедичного центру «Логотренажер», діяльність якого зорієнтована на формування практичних фахових умінь та навичок студентів.

Метою діяльності центру є сприяння кожному студенту в цілісному професійному розвитку і лідерському становленні, служіння людині, громаді, суспільству; озброєння студентів сучасними технологіями професійної діяльності, уміннями та навичками продуктивної взаємодії з дітьми та їхніми батьками (чи особами, що їх замінюють).

Для досягнення зазначеної мети було окреслено наступні завдання: залучити студентів до професійної діяльності; реалізувати фахові, логопедичні теоретичні знання на практиці; впевнитись у дієвості професійних умінь та навичок студентів.

Діяльнісна складова роботи центру включає такі напрямки як: діагностика мовленнєвих порушень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; проведення індивідуальних корекційних занять; виправлення порушень звуковимови, постановка звуків; розвиток фонематичних процесів; збагачення і розвиток словникового запасу і зв'язного мовлення; вдосконалення граматичної сторони мовлення; розвиток та корекція психічних процесів; підготовка до школи.

Реалізація зазначених напрямів роботи відбувається у процесі тісної співпраці викладачів кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти зі студентами в межах дитячого логопедичного центру. Вся робота проводиться відповідно до визначеної поетапності (за О. Мартинчук), яка складається з власне навчальної супервізії, навчально-практичної супервізії та навчального консультування.

Перший, початковий, етап, *власне навчальна супервізія* (від викладача-супервізора до студента) реалізується у проведенні логопедичних занять з дитиною викладачем кафедри у присутності студента. На даному етапі студент лише спостерігає за роботою викладача; самостійно визначає мету, завдання та основні блоки заняття; аналізує поетапність та системність подачі навчально-виховного та корекційно-розвивального матеріалу, особливості індивідуального підходу до дитини тощо. По закінченню заняття, викладач зі студентом аналізують зміст та досягнуті цілі.

Другий етап, *навчально-практична супервізія* (викладач-дитина-студент) здійснюється шляхом проведення логопедичних занять

студентом спільно з викладачем. Основною метою цього напряму є формування логодіагностичної та логокорекційної компетентностей майбутніх логопедів.

Третій, заключний, етап — це *навчальне консультування*. В цей період студент реалізує себе у ролі логопеда в дитячому логопедичному центрі «Логотренажер», проводячи самостійні заняття з дитиною з порушеннями мовлення. Обов'язковою умовою навчальної супервізії на даному етапі є консультування студента з викладачем напередодні запланованого заняття щодо його змісту та підбраного дидактичного інструментарію. Дані консультації проводяться в очній та/або дистанційній формах (через соціальні мережі «Вконтакте» та «Facebook»).

В процесі залучення студентів до виконання елементів професійних обов'язків логопеда під час роботи з дітьми з порушеннями мовлення у них формуються на практичному рівні такі фахові компетентності:

— *організаційна* (уміння планувати, організувати, координувати, контролювати та оцінювати свою діяльність; працювати в міждисциплінарній команді під керівництвом викладача у процесі вирішення корекційно-педагогічних завдань);

— *методична* (уміння здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб дітей з порушеннями мовлення);

— *медико-біологічна* (уміння визначати закономірності та механізми розвитку мовлення у дитини; оцінювати структуру дефекту при порушеннях мовлення та функцій сенсорних систем, потенційні можливості розвитку різних сторін особистості кожної з категорії дітей з такими вадами);

— *психолінгвістична* (уміння використовувати знання про закономірності мовленнєвого розвитку в онтогенезі, взаємозв'язок мовлення, мислення і свідомості);

— *корекційно-педагогічна* (уміння раціонально здійснювати відбір і реалізацію корекційно-освітніх програм, методик і технологій корекції порушень мовленнєвого розвитку в умовах індивідуального підходу до дитини);

— *корекційно-методична* (уміння планувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури порушення, актуального стану і потенційних можливостей дитини з порушеннями мовлення; здійснювати корекційно-педагогічну діяльність; організовувати корекційно-розвивальне освітнє середовище, добирати і використовувати відповідне навчально-методичне забезпечення);

— *діагностико-корекційна* (уміння проводити психолого-педагогічне обстеження дітей з порушеннями мовлення, аналіз отриманих результатів; використовувати знання диференціальної діагностики при визначенні типу мовленнєвого порушення);

— *консультативна* (уміння здійснювати консультування членів сімей дітей з порушеннями мовлення щодо питань освіти, розвитку, сімейного виховання і соціальної адаптації дитини);

— *логодіагностична* (володіння комплексом логодіагностичних методик з метою визначення рівня сформованості мовленнєвих функцій та мовленнєвої діяльності; уміння демонструвати інтегровані результати діагностики у процесі складання психолого-педагогічного та логопедичного висновку);

— *логокорекційна* (уміння здійснювати цілеспрямований добір методик і технологій для корекції мовленнєвого розвитку дітей з мовленнєвими розладами; уміння використовувати ігрову діяльність з метою розвитку та корекції мовлення дітей з мовленнєвими розладами);

— *компетентність в індивідуально-психологічній сфері* (уміння діяти згідно з принципами деонтології, пов'язаними з професійною діяльністю логопеда; усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків у сфері професійної діяльності).

Висновки. Отже, висвітлені нами особливості практичної фахової підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Корекційна освіта (логопедія)» дають нам можливість зробити висновки про те, що впровадження навчальної супервізії (в умовах дитячого логопедичного центру «Логотренажер») надають реальну можливість підвищувати свою фаховість і є ресурсом, на який має право кожен студент. Створення професійно-орієнтованого середовища, заснованого на компетентнісних засадах, забезпечує ефективне формування професійного логопедичного мислення як складової фахової компетентності майбутніх логопедів.

Література

1. Мартинчук О.В. Компетентнісний підхід як концептуальна основа оновлення змісту підготовки майбутніх логопедів до роботи в умовах інклюзивного навчання // О.В. Мартинчук // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наукових праць. — К. : Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. — 2014. — № 26 (19). — С. 138–143.

2. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія / Ю.М. Рашкевич. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. — 168 с.

В статье раскрыты особенности профессиональной подготовки соискателей высшего образования по специальности «Коррекционное образование (логопедия)» в Киевском университете имени Бориса Гринченка. Рассмотрена система подготовки логопедов в условиях их практической реализации на базе деятельности детского логопедического центра «Логотренажер». Освещены профессиональные компетентности, которые формируются у студентов путем успешного сочетания теоретических знаний и практических умений и навыков, результатом чего является дальнейшее профессиональное развитие специалистов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, компетентности, Киевский университет имени Бориса Гринченка, детский логопедический центр «Логотренажер», соискатели высшего образования, дети с нарушениями речи.

The article presents peculiarities of professional training of applicants for higher education in specialty "Correctional education (Speech Therapy)" at Borys Grinchenko Kyiv University. It examines the system of speech therapists training in terms of their implementation on the basis of children speech therapy center "Logotrenazher". It highlights students' professional competence according to successful combination of theoretical knowledge and practical skills and abilities, resulting in further professional development of specialists.

Key words: professional training, competences, Borys Grinchenko Kyiv University, children speech therapy center "Logotrenazher", applicants for higher education, children with speech disorders.